

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta (HE 9/2022 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty liikenne- ja viestintävaliokuntaan ja sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Saadut lausunnot

- sivistysvaliokunta: SiVL 2/2022 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta: LiVL 4/2022 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- teollisuusneuvos Mikko Huuskonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Artturi Björk, valtiovarainministeriö
- palvelujohtaja Mari Selviranta, Valtiokonttori
- vanhempi ekonomisti Riku Buri, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- toimitusjohtaja Riku Kallioniemi, Jääkiekon SM-liiga Oy
- toiminnanjohtaja Riitta Hämäläinen-Bister, Suomen kunto- ja terveysliikuntakeskusten yhdistys SKY ry
- toimitusjohtaja Timo Lappi, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- puheenjohtaja Juha Rahko, Messu- ja tapahtumajärjestäjät ry
- toimitusjohtaja Heli Mäki-Fränti, Suomen matkailualan liitto ry
- johtaja Maria Sahlstedt, Tapahtumateollisuus ry
- professori Otto Toivanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

- Työn ja talouden tutkimus LABORE

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yritysten määräaikaisesta kustannustuen annettua lakia siten, että pienten yritysten sulkemiskorvausta ja matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritysten kustannustukea muutettaisiin. Sulkemiskorvauksella kompensoitaisiin koronapandemian hallintaan liittyvien sulkemismääräysten ja yleisötilaisuuksien kieltämisen aiheuttamia vahinkoja yritystoiminnalle. Kustannustuella kompensoidaan lievempien rajoitusten kielteisiä vaikutuksia rajoituksista kärsiville toimialoille ja yrityksille.

Sulkemiskorvausta koskevia säännöksiä muutettaisiin vastaamaan COVID-19-pandemian hallintaan liittyvien tilojen sulkemistoimien jatkumista mukaan lukien yleisötilaisuuksien kieltäminen sekä koronapassia koskeva sääntely. Tukikelpoisia olisivat yritykset, joiden tilat on suljettu tai joiden järjestämäksi tarkoitettu yleisötilaisuus on kielletty pandemian hallintaan liittyvän säädöksen tai viranomaismääräyksen johdosta. Kieltoon rinnastettaisiin rajoitus, jonka johdosta tilaisuuden järjestäminen muuttuisi ilmeisen mahdottomaksi. Viranomaisen antama lievempi rajoitus tai suositus ei olisi tässä lainkohdassa tarkoitettu sulkemistoimi. Korvauksen piiriin eivät kuuluisi tilaisuudet, joiden osalta koronapassin käyttö olisi sallittu. Tukikausi ja tuen määrittelyssä käytettävä vertailukausi määriteltäisiin uudelleen.

Muista rajoituksista kärsineiden toimialojen ja yritysten korvauksia koskeva säännös muutettaisiin vastaamaan uusien rajoitusten aiheuttamaa kompensatiotarvetta. Pykälän aikamääreet muutettaisiin uutta tilannetta vastaaviksi. Myös tuki- ja vertailukausia koskevaa sääntelyä muutettaisiin.

Vertailukausien muutos tuo myös myöhemmin perustettuja yrityksiä tukien piiriin, mikäli niillä on ollut toimintaa viimeistään 1.11.2021 alkaen. Korvausten yhteenlaskettu konsernikohtainen enimmäismäärä olisi 2,3 miljoonaa euroa. Tuen myöntäisi Valtiokonttori.

Lain tavoitteena on koronapandemian hallintaan liittyvistä kielto- ja rajoitustoimista kärsineiden yritysten toiminnan jatkuvuuden tukeminen COVID-19-pandemian aiheuttamassa vaikeassa tilanteessa sekä konkurssiin ajautuvien yritysten määrän vähentäminen järjestämällä yrityksille lisäaikaa toiminnan ja kustannusten sopeuttamiseen. Lain mukaisten tukien hakukaudet alkaisivat aikaisintaan maaliskuusta 2022.

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 ensimmäiseen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.3.2022.

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Esityksen keskeinen sisältö. Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yritysten määräaikaisestä kustannustuesta annettua lakia siten, että pienten yritysten sulkemiskorvausta ja matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritysten kustannustukea muutettaisiin. Sulkemiskorvauksella kompensoitaisiin koronapandemian hallintaan liittyvien sulkemismääräysten ja yleisötilaisuuksien kieltämisen aiheuttamia vahinkoja yritystoiminnalle. Kustannustuella kompensoidaan lievempien rajoitusten kielteisiä vaikutuksia rajoituksista kärsiville toimialoille ja yrityksille. Esityksen tavoitteena on yritysten toiminnan jatkuvuuden tukeminen pandemian aikaansaamassa vaikeassa tilanteessa.

Talousvaliokunta puoltaa ehdotetun sääntelyn hyväksymistä muutettuna ja lisäksi kahden lausuman hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Aikaisemmat kannanotot. Talousvaliokunta on ottanut kantaa koronapandemian johdosta säädettyihin yritystukiin lukuisten aikaisempien lainsäädäntöehdotusten yhteydessä (muun muassa TaVM 18/2021 vp — HE 97/2021 vp, TaVM 15/2021 vp — HE 79/2021 vp ja TaVM 7/2021 vp — HE 38/2021 vp), viimeksi joulukuussa 2021 (TaVM 33/2021 vp — HE 207/2021 vp).

Talousvaliokunta on katsonut, että normaalioloissa markkinoiden toimivuuden kannalta on tärkeää, että lainsäädäntötoimet puuttuisivat mahdollisimman vähän lähtökohtaan yritysten kilpailunedellytysten tasapuolisuudesta. Koronapandemia ja sen johdosta säädetty rajoitukset ovat kuitenkin kohdelleet elinkeinotoimintaa valtavin eroin, minkä vuoksi on perusteltua, että tätä vastaavasti myös julkisin varoin rahoitetut tuet vaihtelevat sen mukaisesti, kuinka liiketoiminta on häiriintynyt. Tukijärjestelmän tulee kohdistua mahdollisimman tarkasti ja oikeudenmukaisesti juuri koronaepidemiasta ja sen rajoitustoimista aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korjaamiseen ja pitkäaikaisten vaurioiden estämiseen. Tätä tulee arvioida sekä toimialojen sisäisesti että eri alojen yhdenmukaisen kohtelun näkökulmasta.

Kustannustuki. Talousvaliokunta on jo aiemmin tähdentänyt, että kustannustukijärjestelmän oikeutuksen arvioinnissa keskeistä on se, että sen tarkoituksena on olla nopea ja väliaikainen likviditeettituki tilanteessa, jossa yritysten toimintaedellytykset ovat ilman niiden omaa syytä voimakkaasti ja odottamatta heikentyneet ja normaalioloissa kannattava toiminta muuttunut hetkellisesti kannattamattomaksi. Tällaisessa tilanteessa myös tukimuodot, jotka eivät normaaliolosuhteissa olisi perusteltuja tai sallittuja, voivat olla hyväksyttäviä.

Kustannustuki olisi soveltamisalaltaan edelleen tarkoitettu ensisijaisesti lain liitteessä mainituilla toimialoilla toimiville matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alan yrityksille. Lisäksi sitä voitaisiin myöntää, mikäli yritykseen on kohdistettu julkisoikeudellinen koronapandemian hallintaan liittyvä rajoitus joko suoraan tai mikäli julkisoikeudellinen rajoitus on kohdistettu tukea hakevan yrityksen merkittävään asiakaskuntaan. Lievemmat rajoituskeinot, kuten viranomaisten suositukset, eivät olisi riittävä peruste tuen saamiseksi. Kustannustuen on tarkoitus kohdistua nykyisellään vain julkisoikeudellisista rajoituksista kärsiviin toimialoihin ja yrityksiin. Kyseessä ei siten olisi enää niin sanottu yleinen kustannustuki, jolla tuettaisiin koronapandemian aiheuttamia yleisiä liiketoiminnan vaikeuksia yrityksille.

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

Tuen myöntämisen edellytyksenä pidettävää liikevaihdon aleneman vaatimusta laskettaisiin siten, että liikevaihdon aleneman tulisi olla yli 25 prosenttia aiemman kustannustukisääntelyn mukaisen 30 prosentin sijaan. Tuen myöntämisen edellytykset pysyisivät pääosin ennallaan.

Tuen harkinnanvaraisessa myöntämisessä toimialakriteeristön ulkopuolisille yrityksille korostuu sovellettavan kriteeristön yksiselitteisyys ja selkeys. Viranomaisten asettamien sulkemismääräysten ja kustannustuen suunnitellun tukikauden ajoittuessa käytännössä samalle ajalle useat yritykset tulevat todennäköisesti hakemaan sekä sulkemiskorvausta että kustannustukea. Tukimuodot ovat osin päällekkäisiä, mutta sääntelyssä tukien yhteensovittaminen on tärkeää tarkoituksen mukaisella tavalla.

Sulkemiskorvaus. Sulkemiskorvauksen lähtökohdat ovat hieman erilaiset kuin kustannustuen. Lainsäädäntöön tai viranomaismääräyksiin perustuneet sulkemis- ja rajoitusmääräykset ovat merkinneet tietyn elinkeinon harjoittamisen kieltämistä lähes kokonaan määräajaksi ja siten hyvin voimakasta puuttumista perustuslain 18 §:ssä turvattuun elinkeinovapauteen. Lisäksi sääntelyllä on puututtu elinkeinonharjoittajien perustuslain 15 §:ssä tarkoitettuun omaisuuden suojaan.

Sulkemismääräysten taustalla on ollut hyvin painavia perusoikeuksiin kiinnittyviä perusteita. Perustuslakivaliokunnan mukaan (PeVL 6/2021 vp — HE 22/2021 vp) terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilyttäminen koronavirusepidemian aikana on perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta erittäin painava peruste, jolla on yhteys perustuslain 7 §:n 1 momentin julkisen vallan velvollisuuteen turvata jokaisen oikeus elämään ja turvata myös pandemian oloissa jokaiselle riittävät terveyspalvelut sekä edistää väestön terveyttä (perustuslain 19 §:n 3 momentti). Tällainen peruste oikeuttaa perustuslakivaliokunnan mukaan poikkeuksellisen pitkälle meneviä, myös ihmisten perusoikeuksiin puuttuvia viranomaistoimia. Ottaen huomioon rajoitussääntelyn poikkeuksellisen huomattavat vaikutukset ja vaikutusten äkillisyys perustuslakivaliokunta on pitänyt (PeVL 7/2020 vp — HE 25/2020 vp) välttämättömänä, että kohtuullisesta kompensoimisesta ja vaikutuksia lieventävistä järjestelyistä elinkeinonharjoittajille säädetään lailla.

Yleisötilaisuuksien kiellon johdosta maksettava korvaus määräytyisi aiheutuneiden kulujen perusteella. Korvauksen määräytymisperuste vastaa laissa 435/2021 säädettyjä tapahtumatakuukorvausten korvausperiaatteita.

Jälikäteen myönnettävänä tukimuotona sulkemiskorvaus ei mahdollista tapahtuman järjestämiseen osallistuvien alihankkijoiden ennakkollista ilmoittamista, eikä Valtiokonttorilla ole mahdollisuuksia varmistua siitä, onko alihankkija todellisuudessa osallistunut kielletyn yleisötilaisuuden järjestämiseen taikka saanut tapahtuman järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista korvauksen jo tapahtuman pääjärjestäjältä.

Laissa 435/2021 yleisötilaisuudeksi luokiteltavalta tapahtumalta edellytettiin vähintään 200 henkilön osallistujamäärää. Sulkemiskorvauksen piiriin pääsevät nyt huomattavasti pienemmätkin yleisötilaisuudet (vähintään 50 henkilöä). Kaikkein pienimpiä yleisötilaisuuksia ja tilaisuuksien järjestämiseen osallistuvia alihankkijoita voidaan tukea sulkemiskorvausta vastaavalta ajalta myönnettävällä kustannustuella.

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

Sulkemiskorvausta ei myönnetä yrityksille, joilla ei ole ollut lainkaan liikevaihtoa ja siten sulkemisen kohteena olevaa liiketoimintaa välittömästi sulkemismääräyksiä edeltävänä ajankohtana. Näissä tilanteissa yrityksellä on mahdollisuus hakea vastaavalta ajalta kustannustukea.

Sulkemiskorvaus ei koske siirrettyjä tapahtumia. Esityksen perusteella jää epäselväksi, millaisissa tilanteissa tapahtuma katsotaan siirretyksi sen peruuntumisen sijaan. Monet yleisötilaisuuksia järjestävät toimijat järjestävät tilaisuuksia säännöllisesti joko ympärivuotisesti tai tiettyjen esityskausien aikana. Tällöin voi olla tulkinnanvaraista, onko kyse tilaisuuden peruuttamisesta vai siirtämisestä. Tapahtuman siirtäminen ajankohtaan, jolloin rajoitukset eivät enää ole voimassa, merkitsee tällaisissa tapauksissa yleensä sitä, että jokin toinen tapahtuma jää vastaavasti järjestämättä.

Lausuntovaliokuntien havainnot. Eduskunnan sivistysvaliokunta (SiVL 2/2022 vp) ja liikenne- ja viestintävaliokunta (LiVL 4/2022 vp) ovat antaneet talousvaliokunnalle lausuntonsa. Sivistysvaliokunta on oman toimialansa mukaisesti kiinnittänyt huomiota siihen, että tapahtuma-alan rajoituksissa tulee jatkossa käyttää painavampaa harkintaa ottaen huomioon toimialan erityispiirteet ja moninaisuus. Sivistysvaliokunta on lisäksi pitänyt tärkeänä, että tapahtuma-alan elpymistä tuetaan jatkossa myös muilla tukimuodoilla, kuten tapahtumatakuulla. Toimijoita auttaa uskottava näkökulma kannattavan liiketoiminnan käynnistämisestä ja jatkuvuudesta.

Liikenne- ja viestintävaliokunta on lausunnossaan korostanut liikennealan toimijoiden näkökulman epävarmuuden jatkumista ja pitänyt tärkeänä, että liikennealan toimijat kuuluvat esityksen mukaisesti lain soveltamisalan piiriin. Liikenne- ja viestintävaliokunta on erityisesti tuonut esille, että toiminimiyritysten ja henkilöyhtiöiden yrittäjien osalta palkkakustannukset määräytyvät YEL-työtulon mukaisesti, joten heidän osaltaan palkan tosiasiallinen nostaminen tai nostamatta jättäminen ei vaikuta kustannustukeen; liikenne- ja viestintävaliokunnan näkökulmasta mukaan yhtiömuodosta riippumatta yrittäjän palkkakustannus olisi perusteltua huomioida YEL-tulon mukaisena. Liikenne- ja viestintävaliokunta on katsonut, että näitä näkökohtia on toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi tarpeen tarkastella ainakin mahdollisissa myöhemmissä asioissa koskevilla lainvalmisteluhankkeissa, jos tukea joudutaan tilanteen pitkittyessä jatkamaan.

Matkailu. Matkailuala lienee eräs niistä toimialoista, joilla korostuu eri valtioiden yrityksilleen myöntämien tukien merkitys — ja samalla myös korostuvat erot tuki-intensiteetissä. Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan EU:n jäsenvaltiot ovat tukeneet yrityksiään varsin erilaisin tavoin. Tässä yhteydessä on tärkeää huomata, että yrittämiseen ja toimeentuloon kohdistuvien julkisten panostusten kansainvälinen vertailu ei ole ongelmattonta. Kansallisissa lainsäädännöissä on jo normaaliolosuhteissakin hyvin erilaiset kilpailun lähtökohdat.

Saadun selvityksen mukaan matkailutoimialalla ei ole ollut todennettavissa toiminnan merkittävää elpymistä joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Syksyn 2021 aikana monet tekijät rajoittivat niin suomalaisten ulkomaanmatkustusta kuin matkustajien maahantuloa Suomeen. Yhä edelleen helmikuussa 2022 on voimassa EU- ja Schengen-alueen ulkopuolelta Suomeen saapuvia matkustajia koskevia rajoituksia. Vaihtelevat rajoitukset ja epävarmuus ovat edelleen pidäkkeenä matkustuspäätösten tekemiselle.

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

Punnintoja tarkoituksenmukaisuudesta. Talousvaliokunnan saama asiantuntijaselvitys on ollut jakautunutta nyt ehdotetun tuen tarkoituksenmukaisuuden suhteen. Kuulemisessa on esitetty, että pandemian johdosta myönnettyt tuet (nyt ehdotettu lainsäädäntö mukaan lukien) ovat olleet niukkoja sekä määrällisesti että tukikelpoisten toimintojen määrittelyn suhteen, erityisesti kansainvälisessä vertailussa mutta myös absoluuttisesti. Toisaalta valiokunta on saanut selvitystä, jonka mukaan pandemian alkuvaiheen likviditeettikriisin myötä uhanneen konkurssiaallon torjumisen jälkeen kustannustuen kaltaisten instrumenttien vaikutus on ollut vähäinen tai jopa negatiivinen.

Talousvaliokunta katsoo, että yli kaksi vuotta jatkuneesta pandemiasta on tullut osa yritysten liiketoimintaympäristöä. Siten laajojen ja yleisten tukien perusteet vähenevät. Taudin leviämisen estämiseksi on kuitenkin yhä voimassa kohdennettuja rajoituksia, jotka tosiasiallisesti kaventavat elinkeinovapautta. Oikeudenmukaisuussyistä elinkeinovapauden rajoittamisesta aiheutuneiden vahinkojen korvaaminen on säilynyt keskeisenä perusteena suorien tukien jatkamiselle.

Tuki-instrumenttien yhä uudelleen toistuvat jatko-osat voivat johtaa siihen, että ne alkavat tuottaa ei-toivottuja käyttäytymisvaikutuksia, mikä voi hidastaa yritysten sopeutumista ja työntekijöiden ja muiden tuotannontekijöiden uudelleensijoittumista. Jatkossa tulee tarkastella, pystytäänkö tukien tavoitteita saavuttamaan ottamalla rinnalle julkiselle taloudelle kevyempiä ja tuen saajan omaa aktiivisuutta painottavia keinoja. Talousvaliokunta toteaa, että käsillä olevan lainsäädäntöehdotuksen osalta sillä ei ole ollut kunnollista mahdollisuutta arvioida sitä, onko ehdotettu tukilainsäädäntö paras mahdollinen tapa elinkeinojen tukemiseen vallitsevissa olosuhteissa ja ottaen huomioon erilaiset yritystoiminnan tukemisen muodot. (*Lausumaehdotus*)

Valiokunta muistuttaa, että Helsinki GSE:n Tilannehuone perustettiin tukemaan koronatilanteeseen liittyvää julkisen sektorin valmistelua. Koronatilanteen edelleen pitkittyessä Tilannehuoneen toimintaa päätettiin jatkaa vuoden 2021 loppuun. Datahuonepilotille ei ole kuitenkaan kohdistettu jatkoresursointia, mikä on johtanut Tilannehuoneen alasajoon ja reaaliaikaisen datan hyödyntämisen keskeytymiseen vuoden 2021 lopussa. Näin ollen Tilannehuoneen palvelut, joita pystyttiin hyödyntämään korona-ajan päätöksenteossa, eivät ole enää käytössä. Talousvaliokunta pitää tätä erittäin valitettavana: nyt käsillä olevan hallituksen esityksen tarkoituksenmukaisuusarvioinnissa olisi ajantasainen tieto taloudesta ollut erityisen hyödyllistä. Tuki-instrumentin laaja-alainen tarkoituksenmukaisuusarviointi edellyttäisi kokonaiskuvaa yritysten ulottuvilla olleista tai edelleen olevista tuista.

Talousvaliokunta pitää välttämättömänä, että Tilannehuoneen toiminnan jatkuvuus turvataan mahdollisimman pikaisesti. (*Lausumaehdotus*) Mikäli päätös datahuonepilotin käynnistämisestä tehtäisiin nopeasti, voitaisiin Tilannehuoneelle rakennettua infrastruktuuria vielä hyödyntää. Datahuonepilotti antaisi myös hyvän pohjan pysyvämmän institutionaalisen rakenteen selvitystyölle.

Hallituksen esityksen käsittelyaikataulu. Valtioneuvosto antoi käsittelyssä olevan hallituksen esityksen 10.2.2022. Ehdotettu laki on esityksen perustelujen mukaan tarkoitettu tulemaan voimaan jo 1.3.2022, kuitenkin siten, että kytkös lisätalousarviomenettelyyn edellyttää mietintövaliokunnan saavan työnsä valmiiksi 21.2.2022. Talousvaliokunta pitää perusteltuna pyrkimystä lain pikaiseen voimaantuloon ja tukien maksatuksen käynnistymiseen. Nyt esityksen antamisen ja suunnitellun voimaantulon väliin jää kuitenkin huomattavan lyhyt aika. Lisäksi ehdotettua

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

sääntelyä oli tarpeen korjata valiokuntavaiheessa. Lyhyet määräajat ovat kohtuuttomia erityisesti valiokunnan asiantuntijoiden kannalta. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että tarve turvautua ehdotetun kaltaiseen lainsäädäntöön on ollut tiedossa jo pitkään.

Talousvaliokunta toistaa huomautuksensa siitä, että valtioneuvosto ei voi lainsäädäntömenettelyssä asettaa eduskunnan lainsäädäntövallan käyttöä jo tapahtuneiden tosiasioiden eteen (ks. myös PeVL 14/2020 vp, s. 7, PeVL 15/2018 vp, s. 60). Valiokunnan tehtävän asianmukainen toteuttaminen vaarantuu, jos hallituksen esitysten eduskuntakäsittelylle ei varata riittävää ja kohtuullista aikaa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Laki yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

5 a §. Toimitilojen sulkemisesta johtuva korvaus.

Kun 5 a §:n ensimmäisestä momentista poistetaan sana ”pienestä”, lainkohdan soveltamista ei rajoiteta yrityksen koon mukaan. EU-valtiontukilainsäädäntö mahdollistaa pienten yritysten korvauksen maksamisen myös suurille yrityksille, edellyttäen että korvauksen summaa tai ylärajoja eikä konsernikohtaista maksimisummaa nosteta. Suuret, yli 50 henkilöä työllistävät yritykset saivat siten tämän lain mukaisia korvauksia samalla periaatteella kuin pienemmät. Muutos avaisi mahdollisuuden nopeampaan tuen saantiin myös isoille yrityksille, joita koskeva erillinen tukimuoto on vielä valmistelussa ja neuvotteluissa EU:n komission kanssa.

Talousvaliokunta huomauttaa, että suurilla yrityksillä on joka tapauksessa mahdollisuus hakea vaihtoehtoisesti kustannustukea. Nyt ehdotettu muutos on käytännössä joustomekanismi sulkemiskorvaus- ja kustannustuki-instrumenttien välillä. Käytännön vaikutus on, että muutoksen myötä suuret toimijat voisivat saada tukea aikaisemmin. Talousvaliokunta arvioi, että pandemian tässä vaiheessa tällä tukimahdollisuuden varhaistamisella voi olla merkittäväkin vaikutus tuen hakijalle. Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan suurille yrityksille suunnatun kiinteiden kattamattomien kustannusten tuen valmistelu on kesken ja edellyttää komission hyväksymistä. Vaikka 5 a §:n muutoksen kautta avautuisi nopeampi mahdollisuus isoille yrityksille hakea tukea, tämä ei missään tapauksessa vähennä painetta suurten yritysten tuen ripeään lainvalmisteluun.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 9/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

Eduskunta hyväksyy kaksi lausumaa. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain (508/2020) 5 a ja 5 e § sekä liite, sellaisina kuin ne ovat, 5 a § laissa 280/2021, sekä 5 e § ja liite laissa 1062/2021, seuraavasti:

5 a §

Sulkemiskorvaus

Tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen (EU) N:o 651/2014 liitteessä I tarkoitettulle **pienelle** yritykselle, jonka tilat on COVID-19-pandemian hallintaan liittyvän säädöksen tai viranomaisen määräyksen nojalla pidetty kokonaan tai osin suljettuina asiakkailta 21 päivän joulukuuta 2021 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, voidaan myöntää tässä pykälässä tarkoitettu korvaus (*sulkemiskorvaus*).

Sulkemiskorvausta voidaan myöntää myös yritykselle, jonka järjestämäksi tarkoitettu yleisötilaisuus on kielletty. Jos yritys on järjestänyt useita yleisötilaisuuksia, jotka ovat tulleet kielletyiksi, näihin haetaan korvausta yhdellä hakemuksella. Kieltämiseen rinnastetaan yleisötilaisuuden järjestämisen rajoittaminen tavalla, joka tekee tilaisuuden järjestämisen ilmeisen mahdottomaksi. Korvausta ei myönnetä toiseen ajankohtaan siirretystä tilaisuudesta.

Sulkemiskorvauksen myöntämisen edellytyksenä on, että rajoituksesta ei ole mahdollista poiketa edellyttämällä tartuntatautilain (1227/2016) 58 i §:ssä tarkoitettua EU:n digitaalista koronastodistusta. Sulkemiskorvauksen yritys- ja konsernikohtainen enimmäismäärä on 2,3 miljoonaa euroa.

Sulkemiskorvaus on laskennallinen korvaus, jonka määrittelyn perustana ovat seuraavat tiedot sulkemiskorvauksen vertailuajalta 1 päivästä tammikuuta 2022 28 päivään helmikuuta 2022:

1) maksetut yrityksen työntekijöiden palkkakulut tulorekisterin tietojen mukaan, prosenttimääräisinä korvattavat työnantajan sivukulut, joiden määräksi hyväksytään 20 prosenttia tulorekisterin mukaisista palkkakuluista, toiminimiyrittäjän ja henkilöyhtiön vastuullisen yhtiömiehen sulkemiskorvauksen vertailukauden palkkakulut yrittäjän eläkelain 112 ja 113 §:n mukaisesti vahvistetun sulkemiskorvauksen vertailukauden ensimmäisenä päivänä voimassa olleen työtulon mukaan ja yrittäjän eläkevakuutusmaksu ja sairausvakuutusmaksu sulkemiskorvauksen vertailukaudelta yrityksen oman ilmoituksen mukaan; ja

2) yrityksen sellaiset sulkemiskorvauksen vertailukauteen kohdistuvat, yrityksen hakemuksessaan ilmoittamat joustamattomat liiketoiminnan kulut, joihin luetaan vuokratulot ja muut kulut liiketoiminnassa käytössä olevasta omaisuudesta, liiketoiminnan harjoittamiselle välttämättömät

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

lupa-, jäsen- ja vakuutusmaksut ja pitkäaikaiset sopimukset, laite- ja esinevuokrat, käyttöoikeuskorvaukset ja lisenssimaksut, välttämättömät vuokratyövoimakustannukset, ja sellaiset ennakkomaksut, jotka ovat lopullisia ja joihin ei ole aiemmin myönnetty kustannustukea.

Yrityksen tulee ilmoittaa hakemuksessaan sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuus liikevaihdostaan marraskuussa 2021. Laskettaessa sulkemiskorvaus yrityksen palkkakulut huomioidaan kerrottuna sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuudella, jonka yritys ilmoittaa. Muut kulut huomioidaan kerrottuna sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuudella ja luvulla 0,7. Näiden lukujen yhteissumma jaetaan vertailukauden kalenteripäivien määrällä ja kerrotaan sulkemiskauden kalenteripäivien määrällä. Sulkemiskorvauksesta vähennetään maksetut vakuutuskorvaukset ja samoihin kustannuksiin kohdentuvat mahdolliset opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämät tuet. Jos sulkemiskorvauksen määräksi vähennyksen jälkeen jää alle 2 000 euroa, korvausta ei makseta.

Kielletystä yleisötilaisuudesta korvataan 1 päivästä lokakuuta 2021 alkaen aiheutuneet suorat, toteutuneet ja lopulliset kulut yrityksen ilmoituksen mukaan siten, että tapahtumaan kohdistuvat palkkakustannukset korvataan täysimääräisesti ja muut kulut kerrottuna luvulla 0,7. Toistuvien yleisötapahtumien korvaus lasketaan kuitenkin noudattaen, mitä 5 momentissa säädetään.

Tässä pykälässä tarkoitettua korvausta on haettava Valtiokonttorilta viimeistään 20 päivänä huhtikuuta 2022 kello 16.15 mennessä.

Sulkemiskorvaukseen ei sovelleta 2—5 §:ää eikä 7 §:n 1 momenttia.

5 e §

Matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritykset ja liiketoimintarajoitusten alaiset yritykset

Matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritykselle voidaan myöntää kustannustukea 1 päivänä joulukuuta 2021 alkavalta ja 28 päivänä helmikuuta 2022 päättyvältä tukikaudelta, jos yrityksen Verohallinnolle ilmoitettu päätoimiala sisältyi tukikauden ensimmäisenä päivänä liitteessä lueteltuihin TOL2008 -luokituksen mukaisiin toimialoihin ja jos yritys osoittaa hakemuksessaan, että tukikauden liikevaihto on laskenut yli 25 prosenttia vertailukauden liikevaihdosta.

Vaikka yritys ei ole toiminut liitteessä luetelluilla toimialoilla, yritykselle voidaan myöntää kustannustukea, jos yritys osoittaa hakemuksessaan, että sen liiketoiminta on kärsinyt yritykseen kohdistuneesta, COVID-19-pandemian hallintaan liittyvässä säädöksessä säädetystä tai viranomaisen määräyksessä määrätystä, 1 momentissa tarkoitettuun tukikauteen ajoittuneesta rajoituksesta ja että kyseisen tukikauden liikevaihto on laskenut yli 25 prosenttia vertailukauden liikevaihdosta.

Vaikka yritys ei ole toiminut liitteessä luetelluilla toimialoilla, yritykselle voidaan myöntää kustannustukea, jos yritys osoittaa hakemuksessaan, että sen liiketoiminta on kärsinyt sen keskeiseen asiakaskuntaan kohdistuneesta julkisoikeudellisesta, COVID-19-pandemian torjuntaan liittyneestä, 1 momentissa tarkoitettuun tukikauteen ajoittuneesta rajoituksesta ja että tukikauden liikevaihto on laskenut yli 25 prosenttia vertailukauden liikevaihdosta.

Kustannustukea myönnettäessä otetaan 4 §:n 3 ja 4 kohdan mukaisista kuluista huomioon enintään kolme kertaa yrityksen vertailukauden keskimääräistä kuukausikohtaista liikevaihtoa vastaava summa. Tuesta vähennetään yritykselle myönnetty muu 1 momentissa tarkoitettulle tukikaudelle kohdistuva tämän lain mukainen tuki samoin kuin opetus- ja kulttuuriministeriön samoihin kustannuksiin myöntämä tuki. Jos tuen määräksi vähennyksen jälkeen jää alle 2 000 eu-

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

roa, tukea ei makseta. Tuen haku avautuu huhtikuussa 2022. Tuen hakuaika päättyy 31 päivänä toukokuuta 2022. Tuen yrityskohtainen enimmäismäärä on miljoona euroa ja konsernikohtainen enimmäismäärä 2,3 miljoonaa euroa.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetulle yritykselle voidaan myöntää kustannustukea 1 momentissa tarkoitetulta tukikaudelta 6 momentissa säädetyn kaavan mukaisesti seuraavien tekijöiden perusteella:

1) yrityksen 1 momentissa tarkoitetun tukikauden liikevaihto, joksi määritellään:

a) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän joulukuuta 2021 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäverot Verohallinnolle kuukausittain, tai yrityksen oman ilmoituksen mukaan, jos yritys ei ole tehnyt arvonlisäveroilmoituksia Verohallinnolle;

b) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2022 ja 31 päivän maaliskuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäveronsa Verohallinnolle neljännesvuosittain;

c) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2021 ja 31 päivän joulukuuta 2021 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäveronsa Verohallinnolle kalenterivuositteittäin;

d) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2022 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan tai niiden puuttuessa yrityksen oman ilmoituksen mukaan, jos yritys on perustettu siihen 2 kohdan a—c alakohdan nojalla sovellettavan arvonlisäverojen ilmoituskauden alussa tai sen jälkeen;

2) yrityksen vertailukauden liikevaihto, joksi määritellään:

a) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän joulukuuta 2019 ja 29 päivän helmikuuta 2020 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäverot Verohallinnolle kuukausittain, tai yrityksen oman ilmoituksen mukaan, jos yritys ei ole tehnyt arvonlisäveroilmoituksia Verohallinnolle;

b) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2019 ja 31 päivän maaliskuuta 2019 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäveronsa Verohallinnolle neljännesvuositteittäin;

c) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2019 ja 31 päivän joulukuuta 2019 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäveronsa Verohallinnolle kalenterivuositteittäin;

d) yrityksen liikevaihto marraskuussa 2021, yrityksen tekemän arvonlisäveroilmoituksen mukaan tai sen puuttuessa yrityksen oman ilmoituksen mukaan, jos yritys on perustettu siihen a—c alakohdan nojalla sovellettavan arvonlisäverojen ilmoituskauden alussa tai sen jälkeen.

Tuki lasketaan seuraavan kaavan mukaan: $[(\text{vertailuajankohdan liikevaihto} - \text{tukikauden liikevaihto}) : \text{vertailukauden liikevaihto} - 0,25] \times (\text{tukikauden kiinteät kustannukset} + \text{tukikauden palkkauskulut})$.

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

Tässä pykälässä tarkoitettuun tukeen ei sovelleta 2 §:n 1 ja 2 kohtaa, 3 §:ää, 4 §:n 1 ja 2 kohtaa, 5 §:n 1—3 momenttia eikä 7 §:n 1 momenttia.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta 20 ____.

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

Toimialat, joilla toimiville yrityksille voidaan myöntää 5 e §:ssä tarkoitettua kustannustukea

49310	Paikallisliikenne
49320	Taksiliikenne
49391	Säännöllisten linja-autojen kaukoliikenne
49392	Linja-autojen tilausliikenne
55101	Hotellit
55109	Motellit, matkustajakodit ja vastaavat majoitusliikkeet
55201	Retkeilymajat
55209	Lomakylät yms. majoitus
55300	Leirintäalueet, asuntovaunu- ja matkailuvaunualueet
55901	Asuntolat ja täysihoidot yms.
55902	Maatilamatkailu, bed & breakfast
55903	Lomamökkien vuokraus
55909	Muulla luokittelematon majoitustoiminta
56101	Ravintolat
56102	Kahvila-ravintolat
56103	Ruokakioskit
56210	Pitopalvelu
56290	Henkilöstö- ja laitosruokalat
56301	Olut- ja drinkkibaarit
56302	Kahvilat ja kahvibaarit
59140	Elokuvien esittäminen
74901	Ohjelmatoimistot ja manageripalvelut
79110	Matkatoimistojen toiminta
79120	Matkanjärjestäjien toiminta
79900	Varauspalvelut, matkaoppaiden palvelut ym.
82300	Messujen ja kongressien järjestäminen
90010	Esittävät taiteet
90020	Esittäviä taiteita palveleva toiminta
90030	Taiteellinen luominen
90040	Taidelaitosten toiminta
91010	Kirjastojen ja arkistojen toiminta
91020	Museoiden toiminta

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

91030	Historiallisten nähtävyyksien, rakennusten ja vastaavien kohteiden toiminta
91040	Kasvitieteellisten puutarhojen, eläintarhojen ja luonnonpuistojen toiminta
93110	Urheilulaitosten toiminta
93120	Urheiluseurojen toiminta
93130	Kuntokeskukset
93190	Muu urheilutoiminta
93210	Huvi- ja teemapuistojen toiminta
93291	Hiihto- ja laskettelukeskukset
93299	Mualla luokittelematon huvi- ja virkistystoiminta
96040	Kylpylaitokset, saunat, solariumit yms. palvelut

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti toteuttamaan vaadittavat toimet, joilla turvataan Tilannehuoneen/Datahuoneen toiminnan jatkuminen välittömästi.*
2. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toimittaa talousvaliokunnalle kaikki hallinnonalat kattavan sekä kansainvälisen toimialoittain jäsennettyä vertailua sisältävän selvityksen koronapandemian aikana myönnettyistä yritystuista maaliskuun 2022 loppuun mennessä.*

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

Helsingissä 22.2.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasonen kok
varapuheenjohtaja Hanna Kosonen kesk
jäsen Atte Harjanne vihr (osittain)
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Matias Mäkyne sd
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Janne Sankelo kok (osittain)
jäsen Hussein al-Tae sd (osittain)
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Tuula Väättäin sd
varajäsen Juha Mäenpää ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp
Vastalause

Vastalause

Perustelut

Koronapandemian aiheuttamien rajoitustoimien vuoksi on laadittu määräaikaista tukiohjelmia niille toimijoille, joiden elinkeinoa on rajoitettu muun muassa viranomais määräyksin. Tukiohjelmien kustannustukien kokonaismäärä on vähentynyt yleisen pandemiatilanteen helpottaessa. Toimijoilta vaadittu liikevaihdon alenema ja omavastuuosuus ovat saaneet kriittistä palautetta. Tukikriteerejä on pidetty liian tiukkoina.

Riittävät tuet mahdollistavat uuden nousun

Epidemian pitkittyä yritysten taloudelliset puskurit ovat vähissä. Vain riittävän käyttöpääoman omaavat yritykset pystyvät hyödyntämään pandemian jälkeen seuraavan nousukauden. Tämän takia kustannustukeen tulisi olla oikeutettu jo aiempaa pienemmällä liikevaihdon laskulla. Samaten kustannustuen määrää laskettaessa omavastuuprosenttia tulisi madaltaa. Esityksen liikevaihdon alenema sekä omavastuuosuus tulee laskea ehdotetusta 25 prosentista 20 prosenttiin.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallituksen esitys hyväksytään muutoin talousvaliokunnan mietinnön mukaisena paitsi lakiehdotuksen 5 e §:n 1—3 sekä 6 momentti muutettuna seuraavasti (*Vastalauseen muutosehdotus*).

Vastalauseen muutosehdotus

5 e §

Matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritykset ja liiketoimintarajoitusten alaiset yritykset

Matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritykselle voidaan myöntää kustannustukea 1 päivänä joulukuuta 2021 alkavalta ja 28 päivänä helmikuuta 2022 päättyvältä tukikaudelta, jos yrityksen Verohallinnolle ilmoitettu päätoimiala sisältyi tukikauden ensimmäisenä päivänä liitteessä lueteltuihin TOL2008 -luokituksen mukaisiin toimialoihin ja jos yritys osoittaa hakemuksessaan, että tukikauden liikevaihto on laskenut yli ~~25~~ 20 prosenttia vertailukauden liikevaihdosta.

Vaikka yritys ei ole toiminut liitteessä luetelluilla toimialoilla, yritykselle voidaan myöntää kustannustukea, jos yritys osoittaa hakemuksessaan, että sen liiketoiminta on kärsinyt yritykseen kohdistuneesta, COVID-19-pandemian hallintaan liittyvässä säädöksessä säädetyistä tai viranomaisen määräyksessä määrätystä, 1 momentissa tarkoitettuun tukikauteen ajoittuneesta rajoit-

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp
Vastalause

tuksesta ja että kyseisen tukikauden liikevaihto on laskenut yli ~~25~~ 20 prosenttia vertailukauden liikevaihdosta.

Vaikka yritys ei ole toiminut liitteessä luetelluilla toimialoilla, yritykselle voidaan myöntää kustannustukea, jos yritys osoittaa hakemuksessaan, että sen liiketoiminta on kärsinyt sen keskeiseen asiakaskuntaan kohdistuneesta julkisoikeudellisesta, COVID-19-pandemian torjuntaan liittyneestä, 1 momentissa tarkoitettuun tukikauteen ajoittuneesta rajoituksesta ja että tukikauden liikevaihto on laskenut yli ~~25~~ 20 prosenttia vertailukauden liikevaihdosta.

Tuki lasketaan seuraavan kaavan mukaan: [(vertailuajankohdan liikevaihto - tukikauden liikevaihto): vertailukauden liikevaihto - ~~0,25~~ 0,2] x (tukikauden kiinteät kustannukset + tukikauden palkkauskulut).

Helsingissä 22.2.2022

Veikko Vallin ps
Minna Reijonen ps